

บทที่ 5

การเปลี่ยนแปลงของชุมชนในด้านเศรษฐกิจ สังคม และอนามัยสิ่งแวดล้อม ของชุมชนบริเวณถนนทางหลวงพิเศษหมายเลข 7

การศึกษากลุ่มตัวอย่างที่ได้รับผลกระทบในพื้นที่โครงการ ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ต่าง ๆ ได้แก่ ชุมชนวัดราชโกษา แขวงขุนทอง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ บ้านหมุ่ใหญ่ เทศบาลตำบลแสนภูดาษ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา และบ้านหนองข้าซาก เทศบาลตำบลหนองข้าซาก อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดลพบุรี

ทั้งนี้ พบว่าพื้นที่ศึกษามีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 1,696 ครัวเรือน และทำการสุ่มตัวอย่างเพื่อนำมาศึกษาจำนวน 95 ครัวเรือนตัวอย่าง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของชุมชน

พบว่าในชุมชนวัดราชโกษา มีประชากร 1,175 คน เป็นผู้หญิง 595 คน และเป็นผู้ชาย 580 คน คิดเป็นร้อยละ 50.6 และ 49.4 ตามลำดับ และมีครัวเรือนทั้งหมด 235 ครัวเรือน ในหมู่บ้านประชากรมีภูมิฐานะที่นี้ประมาณ ร้อยละ 90 และมีบางส่วนย้ายมาจากที่อื่นคิดเป็นร้อยละ 10 และส่วนใหญ่ (ร้อยละ 95) ประชากรนับถือศาสนาพุทธ แต่มีเพียงเล็กน้อยที่นับถือศาสนาคริสต์ คิดเป็นร้อยละ 5 เท่านั้น นอกจากนี้สภาพการใช้ที่ดินในชุมชนปรากฏว่า โดยทั่วไปมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมจากการทำนาและเลี้ยงปลาคิดเป็นร้อยละ 60 ในปัจจุบันมีการทำการเกษตรกรรมลดลงเป็นร้อยละ 50 และมีร้านค้าและตลาดเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 10 ส่วนพื้นที่สำหรับที่อยู่อาศัยและที่รกร้างคิดเป็นร้อยละ 30 และ 10 ตามลำดับ

ในส่วนของพื้นที่บ้านหมุ่ใหญ่ มีประชากรทั้งหมด 1,000 คน เป็นผู้หญิงจำนวน 510 คน และเป็นผู้ชายจำนวน 490 คน คิดเป็นร้อยละ 51 และ 49 ตามลำดับ และมีครัวเรือนทั้งหมด 287 ครัวเรือน โดยที่ประชากรส่วนมากมีภูมิฐานะที่นี้ประมาณ ร้อยละ 70 และมีมากพอสมควรที่ย้ายมาจากพื้นที่อื่นคิดเป็นร้อยละ 30 และประชากรทุกคนนับถือศาสนาพุทธ ทางด้านสภาพการใช้ที่ดินในชุมชน พบว่า ในอดีตมีการทำนาและการเลี้ยงปลา/เลี้ยงกุ้ง คิดเป็นร้อยละ 50 และ 20 ตามลำดับ แต่ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินอย่างมาก อาทิ เช่น พื้นที่เพาะเลี้ยงปลาและกุ้ง พื้นที่ก่อสร้างบ้านพัก/ห้องแถว และประกอบอุตสาหกรรม คิดเป็นร้อยละ 10 เท่า ๆ กัน แต่มีเพียงเล็กน้อยที่ใช้ในการทำนา คิดเป็นร้อยละ 2-3 นอกจากนี้ยังมีพื้นที่รกร้างว่างเปล่า ซึ่งไม่สามารถทำการเกษตรได้ เพิ่มขึ้นประมาณ ร้อยละ 20 และมีพื้นที่สำหรับอยู่อาศัย คิดเป็นร้อยละ 47

ส่วนพื้นที่โครงการบริเวณหมู่บ้านหนองข้าซาก ปรากฏว่า ในชุมชนนี้มีประชากรทั้งหมดจำนวน 1,572 คน เป็นผู้หญิง จำนวน 810 คน และเป็นผู้ชาย จำนวน 762 คน คิดเป็นร้อยละ 51.5 และ 48.5 ตามลำดับ และมีครัวเรือนทั้งหมด 1,174 ครัวเรือน ซึ่งประชากรส่วนมาก(ร้อยละ80) มีภูมิฐานะที่นี้และมีย้ายจากที่อื่นคิดเป็นร้อยละ 20 โดยส่วนใหญ่ (ร้อยละ 98) ประชากรนับถือศาสนาพุทธ และมีเพียงเล็กน้อยที่นับถือศาสนาคริสต์ คิดเป็นร้อยละ 2 เท่านั้น ในส่วนสภาพการใช้ที่ดิน พบว่า ปัจจุบันพื้นที่บริเวณบ้านและการเกษตรกรรมเปลี่ยนไปก่อสร้างบ้านเช่า ร้านค้าขาย และโรงงานอุตสาหกรรม เพิ่มขึ้นร้อยละ 20 นอกจากนี้พื้นที่สำหรับที่อยู่อาศัยและการเกษตรกรรม มีประมาณร้อยละ 50 และ 30 ตามลำดับ

ทางด้านผู้ให้สัมภาษณ์ของครัวเรือนตัวอย่าง ปรากฏว่า ส่วนมาก (ร้อยละ 56.8) ประชากรเป็นเพศชาย และเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 43.2 โดยเฉลี่ยอายุ 55.9 ปี สถานภาพปัจจุบันเป็นหัวหน้าครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 95.8 ส่วนสถานภาพส่วนใหญ่มีการแต่งงานและอยู่ด้วยกัน ดังตารางที่ 5.1

ตารางที่ 5.1 ข้อมูลทั่วไปของหัวหน้าครัวเรือนด้าน เพศ อายุ สถานภาพสมรส

รายการ	กรุงเทพฯ		ฉะเชิงเทรา		ชลบุรี		รวม	
	ชุมชนวัดราชโกษา แขวงชุมทอง		บ้านหมี่ใหญ่ เทศบาลตำบล แสนภูดาษ		บ้านหนองข้าซาก เทศบาลตำบล หนองข้าซาก			
1.ข้อมูลทั่วไปด้าน	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
เพศ :								
- ผู้หญิง	11	36.7	12	37.5	18	54.5	41	43.2
- ผู้ชาย	19	63.3	20	62.5	15	45.5	54	56.8
รวม	30	100.0	32	100.0	33	100.0	95	100.0
อายุเฉลี่ย (ปี)	51.9		59.4		56.2		55.9	
สถานภาพสมรส:								
- โสด	3	10.0	1	3.1	2	6.3	6	6.4
- แต่งงานแล้ว (อยู่ด้วยกัน)	21	70.0	25	78.1	17	53.1	63	67.0
- แต่งงานแล้ว (แยกกันอยู่)	0	0.0	0	0.0	3	9.4	3	3.2
- หย่า	4	13.3	2	6.3	1	3.1	7	7.4
- หม้าย	2	6.7	4	12.5	9	28.1	15	16.0

ทางการศึกษา พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนมาก (ร้อยละ 55.3) จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา รองลงมาได้แก่ ระดับมัธยมศึกษา และปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 24.5 และ 10.6 ตามลำดับ ส่วนอาชีพหลักเป็นการรับจ้างทั่วไป และเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 31.9 และ 23.4 ตามลำดับ ลำดับรองลงมาคือ การค้าขาย และข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 14.9 และ 9.6 ตามลำดับ นอกจากนี้ทางด้านอาชีพเสริมส่วนใหญ่ (ร้อยละ 71.4) แต่มีบางส่วนที่มีการค้าขายและเป็นเจ้าของกิจการ คิดเป็นร้อยละ 8.6 เท่า ๆ กัน ดังตารางที่ 5.2

ตารางที่ 5.2 ข้อมูลทั่วไปของหัวหน้าครัวเรือนด้านการศึกษา อาชีพหลักและอาชีพเสริม

รายการ	กรุงเทพฯ		ฉะเชิงเทรา		ชลบุรี		รวม	
	ชุมชนวัดราชโกษา แขวงชุมทอง		บ้านหมี่ใหญ่ เทศบาลตำบล แสนภูดาษ		บ้านหนองข้าซาก เทศบาลตำบล หนองข้าซาก			
ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
การศึกษา : จบการศึกษาสูงสุด								
- ประถม	10	33.3	22	68.8	20	62.5	52	55.3
- มัธยมศึกษา	9	30.0	7	21.9	7	21.9	23	24.5
- ปวช.	2	6.7	1	3.0	2	6.3	5	5.3
- ปวส.	3	10.0	0	0.0	1	3.0	4	4.3
- ปริญญาตรีขึ้นไป	6	20.0	2	6.3	0	6.3	10	10.6
อาชีพหลัก:								
- เกษตรกรรม	1	3.4	12	37.5	9	27.3	22	23.4
- ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	7	24.1	0	0.0	2	6.1	9	9.6
- ค้าขาย	6	20.7	1	3.1	7	21.2	14	14.9
- พนักงานเอกชน	1	3.4	0	0.0	3	9.1	4	4.3
- พนักงาน/คนงานโรงงาน	2	6.9	0	0.0	0	0.0	2	2.1
- รับจ้างทั่วไป	5	17.2	16	50.0	9	27.3	30	31.9
- เจ้าของกิจการ	4	13.8	3	9.4	0	0.0	7	7.4
- อาชีพอิสระ	3	10.3	0	0.0	2	6.0	5	5.3
- อื่น ๆ ระบุ แม่บ้าน	0	0.0	0	0.0	1	3.0	1	1.1
อาชีพเสริม:								
- เกษตรกรรม	0	0.0	0	0.0	1	10.0	1	2.9
- ค้าขาย	2	20.0	1	6.6	0	0.0	3	8.6
- รับจ้างทั่วไป	4	40	14	93.4	7	70.0	25	71.4
- เจ้าของกิจการ	2	20.0	0	0.0	1	10.0	3	8.6
- อาชีพอิสระ	1	10.0	0	0.0	1	10.0	2	5.6
- อื่น ๆ ระบุ แม่บ้าน	1	10.0	0	0.0	0	0.0	1	2.9

2. การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมของครัวเรือน

โดยหัวข้อที่ได้ศึกษาได้แก่ การย้ายถิ่น ลักษณะของที่อยู่อาศัย ความสัมพันธ์กับสมาชิกในครัวเรือน โอกาสในการศึกษา การสาธารณสุข การคมนาคม และการมีส่วนร่วมทางสังคม

1) สภาพการย้ายถิ่นฐาน การเป็นอยู่ในชุมชนนี้มานานกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 85.3 และมีบางส่วนอาศัยอยู่ช่วงเวลา 11-15 ปี และ 16-20 ปี คิดเป็นร้อยละ 6.3 และ 5.3 ตามลำดับ ส่วนสาเหตุที่ย้ายเข้ามา ได้แก่ ย้ายตามครอบครัวหรือมาแต่งงาน และเพื่อประกอบอาชีพใหม่ คิดเป็นร้อยละ 56.5 และ 26.5 ตามลำดับ และเหตุผลอื่น ๆ เช่น ซื้อบ้านใหม่เพราะถูกไล่ที่ และเพื่อประกอบอาชีพในโรงงานอุตสาหกรรมคิดเป็นร้อยละ 8.7 และ 6.5 ตามลำดับ แต่การย้ายออกไปอยู่ที่อื่นมีเพียงเล็กน้อย คือ เพื่อประกอบอาชีพใหม่ และการแต่งงาน เป็นต้น (ตารางที่ 5.3)

ตารางที่ 5.3 ระยะเวลาย้ายเข้ามา และเหตุผลของการย้ายเข้ามาและย้ายออกของหัวหน้าครัวเรือน

รายการ	กรุงเทพฯ		ฉะเชิงเทรา		ชลบุรี		รวม	
	ชุมชนวัดราชโกษา แขวงชุมทอง		บ้านหมี่ใหญ่ เทศบาลตำบล แสนภูดาษ		บ้านหนองข้าซาก เทศบาลตำบล หนองข้าซาก			
ข้อมูลด้านสังคม	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
ระยะเวลาที่ย้ายเข้ามาอยู่:								
ไม่เกิน 5 ปี	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
5 – 10 ปี	1	3.3	0	0.0	2	6.1	3	3.1
11 – 15 ปี	3	10.0	0	0.0	3	9.1	6	6.3
16 – 20 ปี	3	10.0	2	6.2	0	0.0	5	5.3
20 ปีขึ้นไป	23	76.7	30	94.8	28	84.8	81	85.3
เหตุผลที่ย้ายเข้ามา								
-เพื่อประกอบอาชีพใหม่	5	33.3	4	30.8	3	16.7	12	26.1
-เพื่อประกอบอาชีพในโรงงาน อุตสาหกรรม	1	6.7	1	7.7	1	5.6	3	6.5
-ที่อยู่เดิมทำมาหากินผิดเคือง	0	0.0	0	0.0	1	5.6	1	2.2
-ย้ายตามครอบครัว/แต่งงาน	9	60.0	5	38.5	12	66.7	26	56.5
-ซื้อบ้านใหม่เพราะถูกไล่ที่	0	0.0	3	23.1	1	5.6	4	8.7
สาเหตุของการย้ายออกไปอยู่ที่อื่น								
-เพื่อประกอบอาชีพใหม่	8	100.0	0	0.0	5	55.6	13	76.5
-แต่งงาน	0	0.0	0	0.0	4	44.4	4	23.5

2) สภาพการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยของประชาชน ในการพัฒนาที่ดินเพื่อการทำโรงงาน อุตสาหกรรม เมื่อในช่วงเวลา 10 ปีโดยเทียบกับสภาพการเป็นอยู่อาศัยของประชาชนในปัจจุบัน (ตารางที่ 5.4) ปรากฏว่า ในอดีตมีสภาพดีกว่าปัจจุบัน คิดเป็นร้อยละ 44.2 โดยเฉพาะบริเวณชุมชนวัดราชโกษามีสภาพสังคมที่สงบสุข สภาพอากาศดีและการจราจรดี คิดเป็นร้อยละ 41.7 , 25.0 และ 16.7 ตามลำดับ ส่วนของพื้นที่บ้านหมี่ใหญ่มีสภาพการเป็นอยู่ที่ดี เช่น การมีรายจ่ายน้อย รายได้ดี และสภาพอากาศดี คิดเป็นร้อยละ 33.3 และ 22.2 ตามลำดับ ทำนองเดียวกันในบริเวณหมู่บ้านหนองข้าซาก ประชาชนมีรายได้ดีและการเป็นอยู่ดีกินดี คิดเป็นร้อยละ 63.3 และ 18.2 ตามลำดับ แต่ในขณะที่สภาพการเป็นอยู่ในช่วงอดีต 10 ปีไม่ดีกว่าในปัจจุบัน คิดเป็นร้อยละ 24.2 อาทิ เช่น การเดินทางไม่สะดวก สภาพน้ำท่วมขัง เป็นต้น

ตารางที่ 5.4 เปรียบเทียบการพัฒนาที่ดินเพื่อทำโรงงานอุตสาหกรรม เมื่อ 10 ปีก่อนถึงปัจจุบัน

รายการ	กรุงเทพฯ ชุมชนวัดราชโกษา แขวงชุมทอง		ฉะเชิงเทรา บ้านหมู่ใหญ่ เทศบาลตำบล แสนภูดาษ		ชลบุรี บ้านหนองข้าซาก เทศบาลตำบล หนองข้าซาก		รวม	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
1.สภาพเศรษฐกิจ (การใช้ประโยชน์และถือครองที่ดิน)								
เมื่อราว 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน ท่านต้องเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยเพราะเหตุที่มีการพัฒนาที่ดินเพื่อทำโรงงานอุตสาหกรรม ร้านจำหน่ายสินค้าเฉพาะนักท่องเที่ยว								
-ไม่มีการเปลี่ยนแปลง	26	86.7	28	90.3	32	100.0	86	92.5
-มี	4	13.3	3	9.7	0	0.0	7	7.5
เมื่อราว 10 ปีก่อน ดีกว่า ปัจจุบัน	11	36.7	14	43.8	17	51.5	42	44.2
-อยู่ดีกินดี	1	8.3	2	22.2	2	18.2	5	15.6
-รายได้ดีขึ้น	0	0.0	1	11.1	7	63.6	8	25.0
-มีรายจ่ายน้อย	1	8.3	3	33.3	0	0.0	4	12.6
-มีลูกหลานช่วย	0	0.0	1	11.1	1	9.1	2	6.3
-สังคมสงบสุข	5	41.7	0	0.0	0	0.0	5	15.6
-สภาพจราจรดีขึ้น	2	16.7	0	0.0	0	0.0	2	6.3
-สภาพอากาศดีขึ้น	3	25.0	2	22.2	1	9.1	6	18.8
เมื่อราว 10 ปีก่อน แยกว่า ปัจจุบัน	14	46.7	9	28.1	0	0.0	23	24.2
-ค่าครองชีพ	2	14.4	0	0.0	0	0.0	2	12.5
-การเดินทางไม่สะดวก	10	71.4	1	50.0	0	0.0	11	68.8
-สภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ดีขึ้น	1	7.1	1	50.0	0	0.0	2	12.5
-น้ำท่วมขัง	1	7.1	0	0.0	0	0.0	1	6.3
ไม่แตกต่าง	5	16.7	9	28.1	16	48.5	30	31.6

3) ความสัมพันธ์ในครอบครัว ทางด้านสภาพของครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน พบว่าประชาชนในท้องถิ่นมีสภาพการเป็นอยู่ครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงมากกว่าในอดีต ได้แก่ การมีญาติผู้ใหญ่อยู่ประจำครอบครัวมากขึ้น การมีเวลาให้ครอบครัวมากกว่าเดิม การปรึกษาหารือขอความคิดเห็นร่วมกันของสมาชิกครอบครัวมากขึ้น และการมีโอกาสนัดพบพร้อกันเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันของครอบครัวมากขึ้นเช่นกัน คิดเป็นร้อยละ 72.6, 64.2, 61.1 และ 58.9 ตามลำดับ (ตารางที่ 5.5)

ตารางที่ 5.5 ความสัมพันธ์ในครอบครัว

รายการ	กรุงเทพฯ ชุมชนวัดราชโกษา แขวงชุมทอง		ฉะเชิงเทรา บ้านหมี่ใหญ่ เทศบาลตำบล แสนภูดาษ		ชลบุรี บ้านหนองซำซาก เทศบาลตำบล หนองซำซาก		รวม	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
สภาพครอบครัว								
สภาพของครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน								
เวลาให้ครอบครัว:								
– น้อยกว่า	3	10.0	0	0.0	3	9.1	6	6.3
– มากกว่า	17	56.7	15	46.9	29	87.9	61	64.2
– ไม่เปลี่ยนแปลง	10	33.3	17	53.1	1	3.0	28	29.5
การปรึกษาหารือขอความคิดเห็นร่วมกันของครอบครัวท่าน:								
– น้อยกว่า	2	6.7	0	0.0	2	6.0	4	4.2
– มากกว่า	19	63.3	13	40.6	26	78.8	58	61.1
– ไม่เปลี่ยนแปลง	9	30.0	19	59.4	5	15.2	33	34.7
การนัดพบพร้อมกันเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันของครอบครัวท่าน:								
– น้อยกว่า	5	16.7	0	0.0	3	9.1	8	8.5
– มากกว่า	16	53.3	14	43.7	26	78.8	56	58.9
– ไม่เปลี่ยนแปลง	9	30.0	18	56.3	4	12.1	4	32.6
ท่านมีญาติผู้ใหญ่ เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย มาอยู่ประจำครอบครัวท่าน:								
– น้อยกว่า	4	13.4	0	0.0	8	24.2	12	12.7
– มากกว่า	16	53.3	28	87.5	25	75.8	69	72.6
– ไม่เปลี่ยนแปลง	10	33.3	4	12.5	0	0.0	14	14.7

4) โอกาสในการศึกษาเล่าเรียน จากการสอบถามหัวหน้าครัวเรือนเกี่ยวกับโอกาสในการศึกษาต่อภาคบังคับของบุตรหลาน พบว่า โดยภาพรวมแล้วสมาชิกในครัวเรือนยังมีโอกาสมากขึ้นในการศึกษาชั้นมัธยมศึกษา/ปวช. และระดับ ปวส. และอุดมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 32.6 และ 30.5 ตามลำดับ (ตารางที่ 5.6)

ตารางที่ 5.6 โอกาสในการศึกษาของบุตรหลาน

รายการ	กรุงเทพฯ ชุมชนวัดราชโกษา แขวงชุมทอง		ฉะเชิงเทรา บ้านหมี่ใหญ่ เทศบาลตำบล แสนภูดาษ		ชลบุรี บ้านหนองซำซาก เทศบาลตำบล หนองซำซาก		รวม	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
สภาพครอบครัว								
โอกาสในการศึกษาชั้นมัธยมศึกษา/ ปวช. ของบุตรหลานท่าน:								
– น้อยกว่า	2	6.7	0	0.0	3	9.1	5	5.3
– มากกว่า	1	3.3	9	28.1	21	63.6	31	32.6
– ไม่เปลี่ยนแปลง	27	90.0	23	71.9	9	27.3	59	62.1
โอกาสในการศึกษาชั้นอุดมศึกษา/ ปวส. ตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไป ของบุตรหลานท่าน:								
– น้อยกว่า	2	6.7	0	0.0	3	9.1	5	5.3
– มากกว่า	0	0.0	9	28.1	20	60.6	29	30.5
– ไม่เปลี่ยนแปลง	28	93.3	23	71.9	10	30.3	61	64.2

5) การเดินทางไปสถานบริการสุขภาพของรัฐและเอกชน เมื่อมีการเจ็บป่วยของคนในครัวเรือน ที่จำเป็นในการเดินทางไปรับการรักษาโรงพยาบาลของรัฐโดยภาพรวมไม่เปลี่ยนแปลง แต่ก็มีมากกว่าเดิม ร้อยละ 81.1 และ 12.6 ตามลำดับ ในขณะที่การเดินทางไปรับการรักษาโรงพยาบาลเอกชน โดยภาพรวมก็ไม่เปลี่ยนแปลง แต่จะน้อยกว่าอดีต คือ ร้อยละ 18.9 ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ปัจจุบันมีการเดินทางไปรับการรักษาโรงพยาบาลของรัฐมีมากขึ้น ดังแสดงตารางที่ 5.7

ตารางที่ 5.7 การเดินทางไปรับการรักษาโรงพยาบาลของรัฐและเอกชน

รายการ	กรุงเทพฯ ชุมชนวัดราชโกษา แขวงชุมทอง		ฉะเชิงเทรา บ้านหมี่ใหญ่ เทศบาลตำบล แสนภูดาษ		ชลบุรี บ้านหนองซำซาก เทศบาลตำบล หนองซำซาก		รวม	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
การเดินทางไปรับการรักษาจาก โรงพยาบาลของรัฐ:								
– น้อยกว่า	2	6.7	2	6.2	2	6.1	6	6.3
– มากกว่า	1	3.3	4	12.5	7	21.2	12	12.6
– ไม่เปลี่ยนแปลง	27	90.0	26	81.3	24	72.7	77	81.1
การเดินทางไปรับการรักษาจาก โรงพยาบาลเอกชน/คลินิก:								
– น้อยกว่า	5	16.7	5	15.6	8	24.2	18	19.0
– มากกว่า	0	0.0	5	15.6	5	15.2	10	10.5
– ไม่เปลี่ยนแปลง	25	83.3	22	68.8	20	60.6	67	70.5

6) **การคมนาคม** ระบบการคมนาคมของบริเวณพื้นที่ที่ศึกษามีการเปลี่ยนแปลงเช่นมีการขยายถนนและปรับปรุงถนนให้เหมาะสมกับการใช้งานมากขึ้น โดยเส้นทางคมนาคมของผู้ที่ต้องเดินทางไปทำงานโดยเปรียบเทียบกับ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน โดยภาพรวมหัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่ตอบว่า ไม่เปลี่ยนแปลง ร้อยละ 78.9 และ ร้อยละ 15.8 ที่ตอบว่าการเดินทางไปทำงานมีความสะดวกมากกว่าเมื่อ 10 ปีก่อน สำหรับความสะดวกของพาหนะที่ใช้ในการเดินทางของหัวหน้าครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับความสะดวกของการเดินทางไปทำงาน ดังตารางที่ 5.8

ตารางที่ 5.8 ความสะดวกในการเดินทางและพาหนะที่ใช้ไปทำงานของหัวหน้าครัวเรือน

รายการ	กรุงเทพฯ ชุมชนวัดราชโกษา แขวงชุมทอง		ฉะเชิงเทรา บ้านหมู่ใหญ่ เทศบาลตำบล แสนภูดาษ		ชลบุรี บ้านหนองข้าซาก เทศบาลตำบล หนองข้าซาก		รวม	
สภาพครอบครัว	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
การเดินทางไปทำงานของท่านมีความสะดวก:								
– น้อยกว่า	2	6.7	2	6.2	1	3.0	5	5.3
– มากกว่า	0	0.0	10	31.3	5	15.2	15	15.8
– ไม่เปลี่ยนแปลง	28	93.3	20	62.5	27	81.8	75	78.9
พาหนะที่ใช้เดินทางไปทำงานของท่านมีความสะดวก:								
– น้อยกว่า	2	6.7	2	6.2	1	3.0	5	5.3
– มากกว่า	0	0.0	10	31.3	5	15.2	15	15.8
– ไม่เปลี่ยนแปลง	28	93.3	20	62.5	27	81.8	75	78.9

7) **การมีส่วนร่วมทางสังคมในชุมชน** ประชาชนในหมู่บ้านมีความร่วมมือกับกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้าน พบว่า ในอดีตหรือ 10 ปีที่แล้ว ประชาชนให้ความร่วมมือกันดีมาก โดยเฉพาะในบริเวณชุมชนวัดราชโกษา และหมู่บ้านใหญ่ ในกิจกรรมต่าง ๆ ที่สำคัญ คือ การขุดลอกคูคลอง แต่ในหมู่บ้านหนองข้าซาก ประชาชนมีความเข้าใจในการร่วมมือทำกิจกรรมน้อยและมีการเข้าสังคมน้อยเช่นกัน ทางด้านความร่วมมือในปัจจุบัน ปรากฏว่าในบริเวณชุมชนวัดราชโกษา และหมู่บ้านหนองข้าซาก ประชาชนได้รับความรู้ความเข้าใจและการช่วยเหลือจากหลายหน่วยงาน/กระทรวง ตลอดจนมีการให้ข้อมูลหรือกระจายข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง ซึ่งทำให้ประชาชนมาเข้าร่วมทำกิจกรรมมากขึ้น อาทิ เช่น การพัฒนาและป้องกันท้องถิ่น เป็นต้น แต่ในขณะที่บริเวณบ้านหมู่ใหญ่ ประชาชนมีการค้าขายและการทำงานในโรงงานมาก จึงทำให้ไม่มีเวลาร่วมมือกันมาก และมีกิจกรรมที่ร่วมกันพัฒนาต่อท้องถิ่น เช่น การทำความสะอาดถนนต่าง ๆ เป็นต้น (ตารางที่ 5.9)

ตารางที่ 5.9 การมีส่วนร่วมทางสังคมของครัวเรือน

รายการ	กรุงเทพฯ ชุมชนวัดราชโกษา แขวงชุมทอง		ฉะเชิงเทรา บ้านหมู่ใหญ่ เทศบาลตำบล แสนภูดาษ		ชลบุรี บ้านหนองข้าซาก เทศบาลตำบล หนองข้าซาก		รวม	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
สภาพครอบครัว								
ข้อมูลข่าวสารของท้องถิ่น เช่น การพัฒนาท้องถิ่น การจัดงานประเพณี:								
– น้อยกว่า	4	13.3	2	6.2	1	3.0	7	7.4
– มากกว่า	3	10.0	3	9.4	10	30.3	16	16.8
– ไม่เปลี่ยนแปลง	23	76.7	27	84.4	22	66.7	72	75.8
การคบหาสมาคมของครอบครัวท่านกับเพื่อนบ้านใกล้เคียง:								
– น้อยกว่า	4	13.3	0	0.0	1	3.0	5	5.2
– มากกว่า	3	10.0	2	6.2	15	45.5	20	21.1
– ไม่เปลี่ยนแปลง	23	76.7	30	93.8	17	51.5	70	73.7
การเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนของท่าน:								
– น้อยกว่า	6	20.0	1	3.1	1	3.0	8	8.5
– มากกว่า	1	3.3	5	15.6	12	36.4	18	18.9
– ไม่เปลี่ยนแปลง	23	76.7	26	81.3	20	60.6	69	72.6
การให้ความร่วมมือกับทางราชการในการพัฒนาหมู่บ้านของท่าน:								
– น้อยกว่า	5	16.7	2	6.3	1	3.0	8	8.4
– มากกว่า	0	0.0	2	6.3	13	39.4	15	15.8
– ไม่เปลี่ยนแปลง	25	83.3	28	87.4	19	57.6	72	75.8

ทางด้านการจัดตั้งกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหรือรับรู้เกี่ยวกับความเป็นไปของหมู่บ้าน พบว่าในทุกพื้นที่ชุมชนของโครงการในอดีตได้มีการจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ มากพอสมควร ได้แก่ กลุ่มแม่บ้าน/กลุ่มแปรรูปอาหาร กลุ่มสตรีและกลุ่มลูกค้า ธกส. เป็นต้น ในปัจจุบันบริเวณพื้นที่บ้านหมู่ใหญ่ มีการจัดตั้งกลุ่มมากขึ้น อาทิ เช่น กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มพัฒนสตรีและกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น แต่ในชุมชนวัดราชโกษา ประชาชนไม่มีกลุ่มอาชีพ/กลุ่ม OTOP และมีกิจกรรมบางส่วนทางด้านกลุ่มเฝ้าระวังชุมชนท้องถิ่น เป็นต้น

8) การรับฟังข่าวสารของครัวเรือนตัวอย่าง ในการรับฟังข่าวสาร/การรับรู้ข้อมูลของประชาชนในท้องถิ่น พบว่า ในปัจจุบันสื่อต่าง ๆ มีบทบาทมากกว่าเมื่อ 10 ปีก่อน ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เพื่อนบ้าน เสียงตามสาย และผู้นำทางราชการ เป็นต้น แต่ในบริเวณชุมชนวัดราชโกษาในอดีตมีสื่อต่าง ๆ ที่สำคัญ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ ส่วนบริเวณบ้านหนองข้าซาก ประชาชนมีการรับข่าวสาร/ข้อมูล จากแหล่งสื่อต่าง ๆ เป็นอย่างดี ทั้งในอดีตและในปัจจุบัน

3. การเปลี่ยนแปลงการถือครองที่ดินและการใช้ประโยชน์ที่ดินของครัวเรือน

พบว่าโดยทั่วไปการถือครองที่ดินของครัวเรือนในปัจจุบันลดลงเล็กน้อย เฉลี่ย 2.95 ไร่/ครัวเรือน ในส่วนของชุมชนวัดราชโกษา การใช้ประโยชน์ที่ดินมีการเปลี่ยนแปลงลดลงเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะพื้นที่ทำนาและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ คิดเป็นร้อยละ 12.8 (ในอดีตร้อยละ 50.9) แต่ในปัจจุบันมีการใช้ที่ดินประกอบธุรกิจร้านค้าและบ้านเช่าเพิ่มขึ้นเล็กน้อยคิดเป็นร้อยละ 7.5 โดยมีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 0.78 ไร่/ครัวเรือน ทางด้านพื้นที่บ้านหมู่ใหญ่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเปลี่ยนแปลงลดลงเล็กน้อย โดยเฉพาะพื้นที่ทำนา คิดเป็นร้อยละ 42.8 (ในอดีตร้อยละ 44.2) แต่ในปัจจุบันได้มีร้านค้าและบ้านเช่าเพิ่มขึ้นเล็กน้อยเพียงร้อยละ 0.7 โดยมีพื้นที่ถือครองลดลงเล็กน้อย เฉลี่ย 4.2 ไร่/ครัวเรือน

ในส่วนพื้นที่หมู่บ้านหนองข้าซาก พบว่า ประชาชนมีการใช้ที่ดินเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นพอสมควร คือ การใช้ที่ดินสร้างร้านค้าและบ้านเช่า คิดเป็นร้อยละ 11.9 และประกอบอุตสาหกรรม คิดเป็นร้อยละ 6.6 นอกจากนี้ในการทำเกษตรกรรมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ได้แก่ การทำสวน และการทำนา เป็นต้น ในขณะที่พื้นที่ถือครองลดลงพอสมควร เฉลี่ย 3.68 ไร่/ครัวเรือน (ตารางที่ 5.10)

ตารางที่ 5.10 การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์และการถือครองที่ดิน

รายการ	กรุงเทพฯ ชุมชนวัดราชโกษา แขวงชุมทอง		ฉะเชิงเทรา บ้านหมู่ใหญ่ เทศบาลตำบล แสนภูดาษ		ชลบุรี บ้านหนองข้าซาก เทศบาลตำบล หนองข้าซาก		รวม	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
การใช้ประโยชน์และการถือครองที่ดิน								
ขนาดพื้นที่การถือครองที่ดินของ ครัวเรือนในปัจจุบัน	23.35	100.0	135.50	100.0	121.55	100.0	280.40	100.0
-ที่อยู่อาศัย	18.46	79.1	19.40	14.3	37.05	30.5	74.91	26.7
-เกษตรกรรม(ทำนา)	3.00	12.8	58.00	42.8	21.00	17.3	82.00	29.2
-เกษตรกรรม(พืชสวน/ผัก)	0.13	0.6	0.00	0.0	33.00	27.1	33.13	11.8
-เกษตรกรรม(พืชไร่)	0.00	0.0	0.00	0.0	6.00	4.9	6.00	2.1
-การประกอบธุรกิจการค้า/บ้านเช่า	1.76	7.5	1.00	0.8	14.50	11.9	17.26	6.2
-ประกอบอุตสาหกรรม	0.00	0.0	0.00	0.0	8.00	6.6	8.00	2.8
-การเพาะเลี้ยง	0.00	0.0	57.10	42.1	0.00	0.0	57.10	20.4
-การปศุสัตว์	0.00	0.0	0.00	0.0	2.00	1.7	2.00	0.8
พื้นที่ถือครองเฉลี่ย(ไร่/ครัวเรือน)	0.78		4.23		3.68		2.95	
พื้นที่ถือครองของครัวเรือนในอดีต ประมาณ 10 ปี	19.66	100.0	138.03	100.0	133.97	100.0	291.66	100.0
-ที่อยู่อาศัย	9.28	47.2	19.93	14.4	54.97	41.0	84.18	28.9
-เกษตรกรรม(ทำนา)	8.00	40.7	61.00	44.2	15.50	11.6	84.50	28.9
-เกษตรกรรม(พืชสวน/ผัก)	0.13	0.7	0.00	0.0	26.50	19.8	26.63	9.1
-เกษตรกรรม(พืชไร่)	0.00	0.0	0.00	0.0	6.00	4.5	6.00	2.1
-การประกอบธุรกิจการค้า/บ้านเช่า	0.25	1.2	0.00	0.0	0.00	0.0	0.25	0.1
-ประกอบอุตสาหกรรม	0.00	0.0	0.00	0.0	0.00	0.0	0.00	0.0
-การเพาะเลี้ยง	2.00	10.2	57.10	41.4	0.00	0.0	59.10	20.3
-การปศุสัตว์	0.00	0.0	0.00	0.0	31.00	23.1	31.00	10.6
พื้นที่ถือครองเฉลี่ย(ไร่/ครัวเรือน)	0.66		4.31		4.06		3.07	

เมื่อพิจารณาความคิดเห็นเชิงเปรียบเทียบของการเปลี่ยนแปลงจากพื้นที่เกษตรกรรมเป็นพื้นที่อุตสาหกรรม พบว่า หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 76.8 เห็นด้วยกับการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่จากพื้นที่เกษตรกรรมเป็นพื้นที่อุตสาหกรรมซึ่งนำไปสู่ปัญหาชุมชนแออัด มีการอพยพแรงงานเข้ามาในชุมชน และเห็นด้วยที่ทำให้เกิดปัญหาสังคม เช่น การลักขโมย ยาเสพติด วัยรุ่นมั่วสุม ร้อยละ 86.3 (ตารางที่ 5.11)

ตารางที่ 5.11 ความคิดเห็นเชิงเปรียบเทียบ (ปัญหา) ของการเปลี่ยนแปลงทางพื้นที่

รายการ	กรุงเทพฯ ชุมชนวัดราชโกษา แขวงชุมทอง		ฉะเชิงเทรา บ้านหมี่ใหญ่ เทศบาลตำบล แสนภูดาษ		ชลบุรี บ้านหนองข้าซาก เทศบาลตำบล หนองข้าซาก		รวม	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
การใช้ประโยชน์และการถือครองที่ดิน								
การเปลี่ยนแปลงพื้นที่จากเกษตรกรรม เป็นพื้นที่อุตสาหกรรม ทำให้เกิด ปัญหาชุมชนแออัด เพราะมีการอพยพ แรงงานย้ายเข้ามาในชุมชน								
-ไม่เห็นด้วย	1	3.3	1	3.1	6	18.2	8	8.5
-เฉย	1	3.3	4	12.5	9	27.3	14	14.7
-เห็นด้วย	28	93.4	27	84.4	18	54.5	73	76.8
การมีชุมชนแออัดทำให้เกิดปัญหา สังคม เช่น การลักขโมย ยาเสพติด วัยรุ่นมั่วสุม								
-ไม่เห็นด้วย	0	0.0	0	0.0	7	21.2	7	7.4
-เฉย	0	0.0	0	0.0	6	18.2	6	6.3
-เห็นด้วย	30	100.0	32	100.0	20	60.6	82	86.3

สภาพชีวิตในปัจจุบันถึงแม้ชุมชนจะแออัดขึ้น แต่ยังคงมีความสะดวกและสภาพเศรษฐกิจดีขึ้นกว่าเมื่อก่อน ถึงร้อยละ 88.4 และกว่าร้อยละ 80.0 เห็นว่าพื้นที่ชุมชนของตนเองเหมาะสำหรับการประกอบอาชีพเกษตรกรรมน้อยลง (ตารางที่ 5.12)

ตารางที่ 5.12 ความคิดเห็นเชิงเปรียบเทียบของการเปลี่ยนแปลงทางพื้นที่ (ต่อ)

รายการ	กรุงเทพฯ ชุมชนวัดราชโกษา แขวงชุมทอง		ฉะเชิงเทรา บ้านหมี่ใหญ่ เทศบาลตำบล แสนภูดาษ		ชลบุรี บ้านหนองข้าซาก เทศบาลตำบล หนองข้าซาก		รวม	
การใช้ประโยชน์และการถือครองที่ดิน	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
สภาพชีวิตในปัจจุบันถึงแม้ชุมชนจะ แออัดขึ้น แต่ยังมีความสะดวกและ สภาพเศรษฐกิจดีขึ้นกว่าเดิม								
-ไม่เห็นด้วย	0	0.0	2	6.2	3	9.1	5	5.3
-เฉย	3	10.0	0	0.0	3	9.1	6	6.3
-เห็นด้วย	27	90.0	32	93.8	27	81.8	84	88.4
พื้นที่ในชุมชนของท่านเหมาะสำหรับ การประกอบอาชีพเกษตรกรรมน้อยลง								
-ไม่เห็นด้วย	1	3.3	0	0.0	8	24.2	9	9.5
-เฉย	5	16.7	0	0.0	5	15.2	10	10.5
-เห็นด้วย	24	80.0	32	100.0	20	60.6	76	80.0

4. การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจของครัวเรือน

การศึกษาลักษณะเศรษฐกิจของครัวเรือน จะทำให้ทราบถึงสภาพเศรษฐกิจของประชากรในพื้นที่ศึกษาเมื่อ 10 ปีก่อนกับปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร และความเปลี่ยนแปลงนี้จะมีผลกระทบกับโครงสร้างเศรษฐกิจด้านบวกและด้านลบอย่างไร โดยลักษณะเศรษฐกิจของครัวเรือนจะประกอบด้วย อาชีพหลัก อาชีพเสริม อาชีพที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการมีโรงงานอุตสาหกรรม รายได้-รายจ่าย ภาวะเงินออม-หนี้สิน

1) **อาชีพหลัก อาชีพเสริมของหัวหน้าครัวเรือน** ในการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักของผู้ให้สัมภาษณ์ เมื่อเปรียบเทียบ 10 ปี กับในปัจจุบัน พบว่า การเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักมีร้อยละ 30.5 ได้แก่ อาชีพเกษตรกรรม พนักงานเอกชน และการรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 33.3 , 25.0 และ 20.3 ตามลำดับ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักสืบเนื่องมาจากการมีโรงงานอุตสาหกรรม คิดเป็นร้อยละ 21.1 อาชีพต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโรงงานอุตสาหกรรม เช่น การสร้างบ้านเช่าแก่พนักงาน/คนงาน โรงงาน การซื้อของโรงงานไปขาย และการทำงานในโรงงาน คิดเป็นร้อยละ 18.8 และ 12.5 ตามลำดับ (ตารางที่ 5.13)

ตารางที่ 5.13 การเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักเมื่อเปรียบเทียบกับ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน

รายการ	กรุงเทพฯ ชุมชนวัดราชโกษา แขวงชุมทอง		ฉะเชิงเทรา บ้านหมี่ใหญ่ เทศบาลตำบล แสนภูดาษ		ชลบุรี บ้านหนองข้าซาก เทศบาลตำบล หนองข้าซาก		รวม	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
สภาพเศรษฐกิจ								
การเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักเมื่อ เปรียบเทียบกับ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน								
ไม่เปลี่ยนแปลง	20	66.7	20	62.5	26	78.8	66	69.5
เปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก	10	33.3	12	37.5	7	21.2	27	30.5
-เกษตรกรรม	0	0.0	4	40.0	4	66.6	8	33.3
-ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	1	12.5	0	0.0	0	0.0	1	4.2
-ค้าขาย	1	12.5	0	0.0	0	0.0	1	4.2
-พนักงานเอกชน	3	37.5	3	30.0	0	0.0	6	25.0
-พนักงาน/คนงานโรงงาน	1	12.5	0	0.0	1	16.7	2	8.3
-รับจ้างทั่วไป	1	12.5	3	30.0	1	16.7	5	20.8
-เจ้าของกิจการ	1	12.5	0	0.0	0	0.0	1	4.2
การเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก เพราะมี โรงงานอุตสาหกรรมมาดำเนินกิจการ ในบริเวณนี้								
-ใช่	4	13.3	8	25.0	8	24.2	20	21.1
-ไม่ใช่	26	86.7	24	75.0	25	75.8	75	78.9
อาชีพหลักปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับการมี โรงงานอุตสาหกรรม								
ไม่เกี่ยวข้อง	27	90.0	21	65.6	27	81.8	75	78.9
เกี่ยวข้อง	3	10.0	11	34.4	6	18.2	20	21.1
-บ้านเช่า	1	25.0	2	50.0	3	37.5	6	37.5
-ขายของ/ค้าขาย	1	25.0	1	25.0	1	12.5	3	18.8
-ทำงานโรงงาน	0	0.0	0	0.0	2	25.0	2	12.5
-ซื้อของโรงงานไปขาย	1	25.0	0	0.0	2	25.0	3	18.8
-เลี้ยงเด็ก	0	0.0	1	25.0	0	0.0	1	6.3
-ซ่อมรถโรงงาน	1	25.0	0	0.0	0	0.0	1	6.3

การเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักสืบเนื่องมาจากการมีโรงงานอุตสาหกรรม ยังส่งผลทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 30.5 นอกจากนี้ยังมีอาชีพเสริมที่เกี่ยวข้องกับการมีโรงงานอุตสาหกรรมพอสมควร คิดเป็นร้อยละ 12.6 โดยมีอาชีพเสริมต่าง ๆ เช่น การสร้างบ้านเช่าให้คนงานโรงงาน และอาชีพค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 38.5 เท่า ๆ กัน (ตารางที่ 5.14)

ตารางที่ 5.14 ผลจากการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักและการมีอาชีพเสริมของหัวหน้าครัวเรือน

รายการ	กรุงเทพฯ ชุมชนวัดราชโกษา แขวงชุมทอง		ฉะเชิงเทรา บ้านหมี่ใหญ่ เทศบาลตำบล แสนภูดาษ		ชลบุรี บ้านหนองข้าซาก เทศบาลตำบล หนองข้าซาก		รวม	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
สภาพเศรษฐกิจ								
การเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักทำให้ รายได้								
-เพิ่มขึ้น	12	40.0	7	21.9	10	30.3	29	30.5
-ลดลง	3	10.0	5	15.6	1	3.0	9	9.5
-ไม่เปลี่ยนแปลง	15	50.0	20	62.5	22	66.7	57	60.0
ปัจจุบันนอกจากอาชีพหลักแล้วมี อาชีพเสริม								
มี ไม่เกี่ยวข้อง	2	6.7	8	25.0	17	51.5	27	28.4
มี เกี่ยวข้อง	6	20.0	3	9.4	3	9.1	12	12.6
-บ้านเช่า	2	40.0	1	20.0	2	66.7	5	38.5
-ขายของ/ค้าขาย	3	60.0	2	40.0	0	0.0	5	38.5
-ทำงานโรงงาน	0	0.0	1	20.0	0	0.0	1	7.7
-ซื้อของโรงงานไปขาย	0	0.0	0	0.0	1	33.3	1	7.7
-เลี้ยงเด็ก	0	0.0	1	20.0	0	0.0	1	7.7
ไม่มีอาชีพเสริม	22	73.3	21	65.6	13	39.4	56	58.9

2) รายได้-รายจ่าย โดยทั่วไปรายได้ทั้งหมดของกลุ่มครัวเรือนตัวอย่างในปัจจุบันมีรายได้เพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 53.7 แต่ในขณะที่รายจ่ายทั้งหมดในปัจจุบันมีมากกว่าในอดีต คิดเป็นร้อยละ 80 (ตารางที่ 5.15)

ตารางที่ 5.15 การเปลี่ยนแปลงรายได้-รายจ่ายของหัวหน้าครัวเรือน

รายการ	กรุงเทพฯ ชุมชนวัดราชโกษา แขวงชุมทอง		ฉะเชิงเทรา บ้านหมี่ใหญ่ เทศบาลตำบล แสนภูดาษ		ชลบุรี บ้านหนองข้าซาก เทศบาลตำบล หนองข้าซาก		รวม	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
รายได้ปัจจุบันแตกต่างกับรายได้เมื่อ 10ปี								
-รายได้เพิ่มขึ้น	19	63.3	16	50.0	16	48.5	51	53.7
-รายได้ลดลง	3	10.0	9	28.1	4	12.1	16	16.8
-ไม่แตกต่าง	8	26.7	7	21.9	13	39.4	28	29.5
รายจ่ายในปัจจุบันแตกต่างกับรายจ่าย เมื่อ10 ปี								
-รายจ่ายเพิ่มขึ้น	26	86.7	29	90.6	21	63.6	76	80.0
-รายจ่ายลดลง	1	3.3	3	9.4	0	0.0	4	4.2
-ไม่แตกต่าง	3	10.0	0	0.0	12	36.4	15	15.8

3) เงินออม-หนี้สิน ในปัจจุบันครอบครัวมีการออมเงินน้อยลงกว่าเดิม คิดเป็นร้อยละ 32.6 สืบเนื่องจากสาเหตุที่สำคัญ คือ รายจ่ายของครัวเรือนเพิ่มขึ้นและค่าครองชีพสูงขึ้น คิดเป็นร้อยละ 45.2 และ 32.3 ตามลำดับแต่ยังมีบางส่วนที่มีเงินออมมากกว่าเดิม คิดเป็นร้อยละ 20.0 โดยมีเหตุผลที่สำคัญ คือ การมีรายได้ของครัวเรือนเพิ่มขึ้นและประหยัดมากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 73.3 และ 20 (ตารางที่ 5.16)

ตารางที่ 5.16 การเปลี่ยนแปลงเงินออมของครัวเรือนเปรียบเทียบกับ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน

รายการ	กรุงเทพฯ ชุมชนวัดราชโกษา แขวงชุมทอง		ฉะเชิงเทรา บ้านหมู่ใหญ่ เทศบาลตำบล แสนภูดาษ		ชลบุรี บ้านหนองซำซาก เทศบาลตำบล หนองซำซาก		รวม	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
ในปัจจุบันครอบครัวมีการออมเงิน แตกต่างกับเมื่อ10ปี								
มีเงินเหลือเก็บน้อยลงกว่าเดิม	10	33.3	12	37.5	9	27.3	31	32.6
-รายได้ลดลง	1	9.1	3	27.3	1	11.1	5	16.1
-รายจ่ายเพิ่มขึ้น	3	27.3	5	45.4	6	66.7	14	45.2
-ค่าครองชีพสูงขึ้น	5	45.5	3	27.3	2	22.2	10	32.3
-ค่าใช้จ่ายเดินทางเพิ่มขึ้น	2	18.2	0	0.0	0	0.0	2	6.4
มีเงินเก็บมากกว่าเดิม	10	33.3	5	15.6	4	12.1	19	20.0
-ประหยัด	1	12.5	0	0.0	2	33.3	3	20.0
-รายได้เพิ่ม	7	87.5	1	100.0	3	50.0	11	73.3
-คนช่วยหารรายได้เพิ่มขึ้น	0	0.0	0	0.0	1	16.7	1	6.7
มีเงินเหลือเก็บไม่แตกต่าง	10	33.3	15	46.9	20	60.6	45	47.4
-รายได้ไม่เปลี่ยนแปลง	0	0.0	0	0.0	2	40.0	2	11.8
-ค่าครองชีพไม่เปลี่ยนแปลง	4	66.7	3	50.0	3	60.0	10	58.8
-รายได้ลดลง	0	0.0	3	50.0	0	0.0	3	17.6
-ค่าใช้จ่ายเล่าเรียนเพิ่มขึ้น	2	33.3	0	0.0	0	0.0	2	11.8

ทางด้านกัณยิมเงินของครัวเรือน ปรากฏว่า ประชาชนโดยทั่วไปมีหนี้สินไม่แตกต่างจากอดีต คิดเป็นร้อยละ 54.7 ในขณะที่ครัวเรือนมีมากพอสมควรที่มีหนี้สินลดลง คิดเป็นร้อยละ 28.4 เนื่องจากมีรายได้เพิ่มขึ้นและสมาชิกครอบครัว/ลูกหลานช่วยกันทำงาน คิดเป็นร้อยละ 73.3 และ 13.3 ตามลำดับแต่ยังมีบางส่วนที่มีหนี้สินครัวเรือนเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 16.8 ซึ่งมีสาเหตุที่สำคัญ ได้แก่ ค่าครองชีพเพิ่มขึ้น รายได้ลดลง และการมีหนี้สินอื่น ๆ เพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 40.0, 33.3 และ 26.7 ตามลำดับ (ตารางที่ 5.17)

ตารางที่ 5.17 หนี้สินของครัวเรือนเปรียบเทียบ 10 ปีก่อนกับปัจจุบัน

รายการ	กรุงเทพฯ ชุมชนวัดราชโกษา แขวงชุมทอง		ฉะเชิงเทรา บ้านหมู่ใหญ่ เทศบาลตำบล แสนภูดาษ		ชลบุรี บ้านหนองข้าซาก เทศบาลตำบล หนองข้าซาก		รวม	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
สภาพเศรษฐกิจ								
ในปัจจุบันมีหนี้สินแตกต่างเมื่อ10ปี								
มีหนี้สินลดลง	9	30.0	13	40.6	5	15.2	27	28.4
-รายได้เพิ่ม	7	87.5	2	66.7	2	50.0	11	73.3
-ลูกหลานช่วย	1	12.5	1	33.3	0	0.0	2	13.3
-รายจ่ายลด	0	0.0	0	0.0	1	25.0	1	6.7
-พอเพียง	0	0.0	0	0.0	1	25.0	1	6.7
มีหนี้สินเพิ่มขึ้น	7	23.3	5	15.6	4	12.1	16	16.8
-มีหนี้สินอื่นเพิ่ม	4	66.7	0	0.0	0	0.0	4	26.7
-รายได้ลด	0	0.0	4	66.7	1	33.3	5	33.3
-ค่าครองชีพเพิ่ม	2	33.3	2	33.3	2	66.7	6	40.0
มีหนี้สินไม่แตกต่างกัน	14	46.7	14	43.8	24	72.7	52	54.7

นอกจากนี้ในการมีโรงงานอุตสาหกรรมมาตั้งอยู่ใกล้หรือในชุมชน ซึ่งมีผลกระทบที่ดีต่ออาชีพของประชากรที่สำคัญได้แก่ ลูกหลาน/สมาชิกครัวเรือนมีงานทำในโรงงาน อาชีพค้าขาย อาชีพหลักและการสร้างบ้านเช่าให้คนงานโรงงาน คิดเป็นร้อยละ 26.8 , 19.5 และ 17.1 ตามลำดับ แต่ยังมีผลเสียที่กระทบต่อสภาพของชุมชนท้องถิ่น เช่น มลพิษทางน้ำและมลพิษทางอากาศ คิดเป็นร้อยละ 33.3 และ 27.8 ลำรองลงมา คือ การมีขโมยหรืออาชญากรรมและการมีเสียงดัง คิดเป็นร้อยละ 13.9 และ 8.3 ตามลำดับ ในส่วนของรายได้ของครัวเรือนมีผลกระทบในทางที่ดีมากพอสมควร คิดเป็นร้อยละ 27.4 แต่มีเพียงเล็กน้อยที่ส่งผลเสียต่อรายได้ คิดเป็นร้อยละ 9.5 เท่านั้น (ตารางที่ 5.18)

ตารางที่ 5.18 ผลกระทบของการมีโรงงานอุตสาหกรรมมาตั้งอยู่ใกล้บ้าน

รายการ	กรุงเทพฯ ชุมชนวัดราชโกษา แขวงชุมทอง		ฉะเชิงเทรา บ้านหมู่ใหญ่ เทศบาลตำบล แสนภูดาษ		ชลบุรี บ้านหนองซำซาก เทศบาลตำบล หนองซำซาก		รวม	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
ผลกระทบของการมีโรงงาน อุตสาหกรรมมาตั้งอยู่ใกล้บ้าน								
ผลกระทบด้านดีต่ออาชีพ	13	100.0	15	100.0	13	100.0	41	100.0
-ค่าเช่า	4	30.8	0	0.0	3	23.0	7	17.1
-รายได้	1	7.7	0	0.0	2	15.4	3	7.3
-ขายของ	7	53.8	0	0.0	1	7.7	8	19.5
-ลดค่าใช้จ่ายเดินทาง	0	0.0	3	20.1	0	0.0	3	7.3
-มีงานอาชีพหลัก	1	7.7	5	33.3	1	7.7	7	17.1
-มีงานอาชีพรอง	0	0.0	2	13.3	0	0.0	2	4.9
-ลูกหลานมีงานทำ	0	0.0	5	33.3	6	46.2	11	26.8
ผลกระทบด้านเสีย	6	100.0	17	100.0	13	100.0	36	100.0
-เสียงดัง	0	0.0	0	0.0	3	23.1	3	8.3
-มลพิษทางน้ำ	2	33.3	10	58.8	0	0.0	12	33.3
-สังคม	1	16.7	1	5.9	0	0.0	2	5.6
-ขโมย/อาชญากรรม	2	33.3	2	11.8	1	7.7	5	13.9
-แข่งขันมาก	1	16.7	0	0.0	1	7.7	2	5.6
-มลพิษทางอากาศ/สภาพแวดล้อมเสื่อม	0	0.0	3	17.6	7	53.8	10	27.8
-สุขภาพจิต	0	0.0	1	5.9	1	7.7	2	5.6
ผลกระทบต่อต้านรายได้								
-ผลดี	11	36.7	4	12.5	11	33.3	26	27.4
-ผลเสีย	2	6.6	6	18.7	1	3.1	9	9.5
-ไม่มีผลกระทบ	17	56.7	22	68.8	21	63.6	60	63.1

5. การเปลี่ยนแปลงด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษาปัญหาสภาพแวดล้อมของชุมชนเมื่อเทียบกับ 10 ปีก่อน พบว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมทางกายภาพส่วนใหญ่แย่ลง โดยเฉพาะเรื่องความหนาแน่นการจราจร/ปริมาณรถบรรทุก หัวหน้าครัวเรือนตอบเฉลี่ย ถึงร้อยละ 57.9 ซึ่งเกิดขึ้นในพื้นที่บ้านหมู่ใหญ่มากถึง ร้อยละ 71.9 ส่วนเสียงดังรบกวน ร้อยละ 55.8 ซึ่งเกิดขึ้นในพื้นที่ชุมชนวัดราชโกษามากถึงร้อยละ 70 ฝุ่นละอองบริเวณบ้านและฝุ่นละอองภายในบ้าน ร้อยละ 54.7 เท่ากัน ส่วนใหญ่เกิดขึ้นในพื้นที่ชุมชนวัดราชโกษา กรุงเทพมหานคร และพื้นที่บ้านหมู่ใหญ่ จังหวัดฉะเชิงเทรา (ตารางที่ 5.19)

ด้านการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำสาธารณะ น้ำดื่มในครัวเรือน และคุณภาพน้ำฝน ตลอดจนผลกระทบด้านคุณภาพชีวิต การเจ็บป่วยต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงน้อยมากจาก 10 ปีก่อน

ตารางที่ 5.19 การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของชุมชนเมื่อเทียบกับ 10 ปีก่อน

รายการ	กรุงเทพฯ ชุมชนวัดราชโฆษา แขวงชุมทอง		ฉะเชิงเทรา บ้านหมี่ใหญ่ เทศบาลตำบล แสนภูดาษ		ชลบุรี บ้านหนองข้าซาก เทศบาลตำบล หนองข้าซาก		รวม	
สภาพแวดล้อม	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ								
1) เสียงดังรบกวน								
-แย่มาก	21	70.0	18	56.3	14	42.4	53	55.8
-ไม่เปลี่ยนแปลง	7	23.3	12	37.5	17	51.5	36	37.9
-ดีขึ้น	2	6.7	2	6.2	2	6.1	6	6.3
2) ฝุ่นละอองภายในบ้าน								
-แย่มาก	21	70.0	22	68.8	9	27.3	52	54.7
-ไม่เปลี่ยนแปลง	8	26.7	6	18.8	24	72.7	38	40.0
-ดีขึ้น	1	3.3	4	12.4	0	0.0	5	5.3
3) ฝุ่นละอองบริเวณบ้าน								
-แย่มาก	23	76.7	22	68.8	7	21.2	52	54.7
-ไม่เปลี่ยนแปลง	7	23.3	6	18.8	25	75.8	38	40.0
-ดีขึ้น	0	0.0	4	12.4	1	3.0	5	5.3
4) กลิ่นเหม็นรบกวน								
-แย่มาก	15	50.0	20	62.5	9	27.3	44	46.3
-ไม่เปลี่ยนแปลง	9	30.0	9	28.1	18	54.5	36	37.9
-ดีขึ้น	6	20.0	3	9.4	6	18.2	15	15.8
5) อุบัติเหตุจากการคมนาคม								
-แย่มาก	19	63.3	17	53.1	8	24.2	44	46.3
-ไม่เปลี่ยนแปลง	7	23.3	12	37.5	20	60.6	39	41.1
-ดีขึ้น	4	13.4	3	9.4	5	15.2	12	12.6
6) ความหนาแน่นการจราจร/ปริมาณ รถบรรทุก								
-แย่มาก	17	56.7	23	71.9	15	45.5	55	57.9
-ไม่เปลี่ยนแปลง	6	20.0	6	18.8	15	45.5	27	28.4
-ดีขึ้น	7	23.3	3	9.3	3	9.0	13	13.7
7) สภาพถนนชำรุดเป็นหลุม/บ่อ								
-แย่มาก	9	30.0	12	37.5	7	21.3	28	29.5
-ไม่เปลี่ยนแปลง	11	36.7	8	25.0	8	24.2	27	28.4
-ดีขึ้น	10	33.3	12	37.5	18	54.5	40	42.1
8) ปัญหาขยะมูลฝอย								
-แย่มาก	9	30.0	17	53.1	4	12.2	30	31.6
-ไม่เปลี่ยนแปลง	13	43.3	8	25.0	8	24.2	29	30.5
-ดีขึ้น	9	26.7	7	21.9	21	63.6	36	37.9

เมื่อศึกษาถึงปัญหาสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน พบว่า ปัญหาสภาพแวดล้อมมีจำนวนเพิ่มขึ้นจากเมื่อ 10 ปีก่อน ดังจะเห็นได้จากคำตอบของหัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่ตอบว่ามีปัญหา แต่ระดับความรุนแรงของปัญหาแต่ละปัญหายังไม่มีความรุนแรงมากนัก แม้กลุ่มตัวอย่าง จะตอบว่ามีปัญหา แต่ระดับของปัญหาส่วนมากเป็นปัญหาที่มีอยู่บ้างเล็กน้อย หากปัญหาเหล่านี้ได้รับการแก้ไข และวางแผนทางป้องกันมิให้ขยายตัวจนกลายเป็นปัญหาที่มีความรุนแรง กระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน โดยปัญหาสภาพแวดล้อมที่เห็นชัดในปัจจุบัน มีดังนี้ (ตารางที่ 5.20)

ตารางที่ 5.20 ปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมในชุมชน

รายการ	กรุงเทพฯ ชุมชนวัดราชโกษา แขวงชุมทอง		ฉะเชิงเทรา บ้านหมู่ใหญ่ เทศบาลตำบล แสนภูดาษ		ชลบุรี บ้านหนองซำซาก เทศบาลตำบล หนองซำซาก		รวม	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
สภาพแวดล้อม								
ปัจจุบันสภาพแวดล้อมในชุมชนมี								
ปัญหาด้านมลพิษ	142	100.0	108	100.0	60	100.0	310	100.0
-น้ำเสีย	13	9.2	21	19.4	3	5.0	37	11.9
-ก๊าซพิษ/กลิ่นเหม็น	15	10.6	16	14.8	16	26.7	47	15.2
-ฝุ่นละออง	25	17.6	22	20.4	14	23.3	61	19.7
-เสียงดัง/ความสั่นสะเทือน	28	19.7	18	16.7	11	18.3	57	18.4
-ขยะมูลฝอย	23	16.2	16	14.8	9	15.0	48	15.5
-น้ำท่วม/น้ำขัง	18	12.7	4	3.7	1	1.7	23	7.4
-การจราจรติดขัด	20	14.1	11	10.2	6	10.0	37	11.9

ซึ่งจากการสัมภาษณ์จากผู้นำชุมชนในพื้นที่พบว่า ในปัจจุบันสภาพแวดล้อมในชุมชนมีปัญหาด้านมลพิษที่สำคัญ คือ ปัญหาฝุ่นละออง เสียงดัง/ความสั่นสะเทือน ขยะมูลฝอย กลิ่นเหม็น น้ำเสีย การจราจรติดขัด และน้ำท่วม มีระดับความสำคัญของปัญหาที่ใกล้เคียงกัน โดยปัญหาน้ำเน่าเสีย มีสาเหตุหลักน้ำเน่าเสียในแม่น้ำลำคลองในเขตกรุงเทพฯ กลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลระบุว่า สาเหตุมาจากน้ำใช้จากอาคาร/บ้านเรือน ส่วนพื้นที่ศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทราและจังหวัดชลบุรี สาเหตุหลักน้ำเน่าเสียเกิดมาจากน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม ส่วนปัญหาก๊าซพิษ/กลิ่นเหม็น ส่วนใหญ่มากที่สุดเป็นปัญหาที่มาจากขยะมูลฝอย คว้นของไอเสียจากรถจักรยานยนต์ รถบรรทุกและน้ำเสียเท่ากัน ฝุ่นละออง ส่วนใหญ่มากที่สุดเป็นปัญหาที่มีสาเหตุมาจาก ฝุ่นถนน/ฝุ่นดินและฝุ่นยานพาหนะเท่ากัน ในส่วนปัญหาเสียงและการสั่นสะเทือน พบว่าส่วนใหญ่เป็นปัญหาที่มีสาเหตุจากรถจักรยานยนต์และรถบรรทุก ในขณะที่ปัญหาขยะมูลฝอยในปัจจุบันมีสาเหตุมาจากการจัดเก็บไม่หมดเป็นหลัก นอกจากนี้ยังพบว่า ในพื้นที่ศึกษามีปัญหาน้ำท่วมอยู่บ้าง แต่ไม่รุนแรงและเกิดเฉพาะบางปี โดยส่วนใหญ่ความเสียหายเกิดขึ้น คือ น้ำท่วมขังภายนอกอาคาร ทำให้เดินทางไม่สะดวก ถนนเกิดความเสียหายชำรุด

การจัดการปัญหาสภาพแวดล้อม ที่ประชาชนร้องเรียนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก้ไข โดยครัวเรือนที่ได้ทำการร้องเรียนปัญหาสภาพแวดล้อม พบว่า หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่ไม่เคยร้องเรียน มีเพียงบางส่วนที่ร้องเรียน ซึ่งสาเหตุปัญหาที่ร้องเรียนมากคือ ฝุ่นละออง กลิ่น โดยร้องเรียนไปที่กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน หน่วยงานส่วนกลาง ผู้ประกอบการ และสื่อมวลชนเท่ากัน

สรุปผลการศึกษา พบว่า ประชาชนส่วนมากมีความพอใจมากกับสภาพการเปลี่ยนแปลงอาชีพ และเศรษฐกิจ เนื่องจากทำให้ชุมชนท้องถิ่นมีแหล่งการทำงานมากขึ้น การมีรายได้ประจำ/มั่นคง การมีรายได้เพิ่ม การค้าขายดีขึ้น และการเดินทางสะดวกมากขึ้น เป็นต้น แต่ขณะที่ในบ้านหมู่ใหญ่ เทศบาลตำบลแสนภูดาษ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา ประชาชนมีความไม่พอใจในการที่มีผลเสียกระทบสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะเกิดมลพิษต่าง ๆ ในลำน้ำคลองธรรมชาติ จากการมีโรงงานอุตสาหกรรมและการสร้างบ้านเช่าแก่คนงานโรงงาน ซึ่งก่อให้เกิดสภาพน้ำเน่า/น้ำเสีย และไม่มีสัตว์น้ำในคลองธรรมชาติ เป็นต้น